

Autisme is onzichtbaar omdat het niet bestaat: van ding tot tekst tot interactie

Lezing Autminds 2016

Menno van Beekum

Autisme is onzichtbaar omdat het niet bestaat: van ding tot tekst tot interactie

- Wie spreekt er?
- ‘U hebt een Autisme Spectrum Stoornis.’
- Nou meneer Van Beekum, het diagnostisch onderzoek is verricht en de uitslag is positief, u hebt een eh autismspectrumstoornis.
- Dat was voor mij een hele opluchting want nou had ik eindelijk iets.
- Maar.
- Al heel snel kwamen er toch een paar vragen, in mij op, over de **stoornis, hoezo gestoord**, en over het **spectrum, wat moet ik met die metafoor van het licht**, en vooral over het **autisme, wat is dat, en hoe komen ze erbij dat ik het heb, waar heb ik het dan**.
- Ik kan het niet zien, het, het **ding** autisme, en die ander, de diagnosticus, kan het niet bij me, in me, aanwijzen, het is een **tekst, dat autisme**, die ik weliswaar zien kan, of horen, maar niet in z’n betekenis.
- De betekenis van een tekst kan ik niet waarnemen, die moet ik gaan maken, of in me laten opkomen, of gaan zoeken.
- En het onontkoombare is, dat die betekenis ook weer een tekst is. Etcetera tot Sint-Juttemis als de kalveren op het ijs dansen (dat is in augustus), een oneindige verwijzing van tekst naar tekst.

Er is geen buiten de tekst

- Deze opvatting van tekst, je moet er wel een hebben vind ik, een opvatting over wat een tekst is, zeker als je teksten gebruikt in relatie tot anderen, in de diagnostische praktijk bijvoorbeeld, mijn opvatting van tekst komt ergens vandaan, vooral uit het werk van de Franse differentie-filosoof Jacques Derrida.
- Ik ga er niet nader op in, volsta met twee slogans uit diens *De la grammatologie* (Derrida 1967).
- '*Il n'y pas de hors-texte.*' (220). '*Er is geen buiten de tekst.*' Zodra er een tekst is, is wat zich buiten de tekst bevindt, een referent of een betekende (betekenis), altijd al een tekst: een betekende dat iets betekent.
- '*... le signifié [est] trace [...] toujours déjà en position de signifiant ...*' (103). '*Het betekende is spoor, altijd al in de positie van een betekenaar*'.
- Een tekst gebruikt in relatie tot de ander, over de ander. Dat is autisme. U moet er maar veel over gaan lezen.

Een metafoor verbindt autisme met gedrag

- Omstreeks 2012 wordt de diagnose autisme, dat ik autisme **heb**, gesteld op basis of op grond van of aan de hand van gedragskenmerken.
- ‘... de gedragskenmerken van ASS. Hierbij gaat het om moeite met de sociale communicatie en om beperkte interesses en repetitief gedrag. Op dit moment kan alleen aan de hand van het gedrag worden bepaald of er sprake is van een diagnose in het autismespectrum.’

(Annelies Spek, *Autismespectrumstoornissen bij volwassenen* (2013), p. 11-12)

- ‘Tot op heden geschiedt diagnostiek van autisme op grond van gedragscriteria. Autisme is dus een klinische gedragsdiagnose welke wordt gesteld op basis van de aanwezigheid van vastgestelde kenmerken.’

(Vissers & Vissers, in: Cees Kan e.a. (red.), *Diagnostiek van autismespectrumstoornissen bij volwassenen* (2012), p.59)

Autisme en gedrag bij Hans Asperger:

‘Die “Autistischen Psychopathen” im Kindesalter’, in: *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten*, 117/1 (1944), p. 76-136.

- ‘Name und Begriff.
- In dem Bemühen, jene Grundstörung zu finden und begrifflich zu fassen, von der aus die Persönlichkeit dieser Gruppe abartiger Kinder durchorganisiert erscheint, haben wir die Bezeichnung “Autistische Psychopathen” gewählt. Der Name leitet sich von dem Begriff des Autismus her, jener bei Schizophrenen in extremer Weise ausgeprägten Grundstörung. Der Ausdruck – unseres Erachtens eine der grossartigsten sprachlichen und begrifflichen Schöpfungen auf dem Gebiet medizinischer Namensgebung – stammt bekanntlich von *Bleuler*.
- Während der Mensch normaler Weise in ununterbrochenen Wechselbeziehungen mit der Umwelt lebt, ständig auf sie reagierend, sind bei dem “Autistischen” diese Beziehungen schwer gestört, eingeengt. Der Autistische ist nur “er selbst” (daher das Wort αὐτός), nicht ein lebendiger Teil eines grösseren Organismus, von diesem ständig beeinflusst und ständig auf diesen wirkend.’ (Asperger 1944, p. 84)
- Asperger geeft vervolgens een aantal symptomen van schizofrenie, die hij ‘Züge des Autismus’ noemt, gedragsbeschrijvingen als: ‘Die Schizophrenen verlieren den Kontakt mit der Wirklichkeit’, ‘Mangel an Initiative’, ‘Fehlen eines bestimmten Zieles, plötzliche Einfälle’, ‘launischen Eigensinn’, ‘Zwangshandlungen’ etc., waarvan hij alleen ‘het leven in een ingebeelde wereld’ niet bij zijn abartige Kinder terugvindt.
- Al deze symptomen van de schizofrenie, op alle gedragsgebieden bij het individu waarneembaar, kunnen op dezelfde noemer gebracht worden van de ‘Absperrung der Beziehungen zwischen Ich und Aussenwelt’.
- Evenzo is ‘die Einengung der Beziehungen auf allen Gebieten auch für unsere Kinder wesensbestimmend’.
- ‘Es handelt sich dabei aber nicht um im Zentrum der Persönlichkeit gestörte, also nicht um psychotische, sondern nur um mehr oder weniger abartige, psychopathische Kinder. Aber auch hier wirft die Grundstörung ein bezeichnendes Licht auf alle Äusserungen der Persönlichkeit, erklärt die Schwierigkeiten, das Versagen, wie auch die besonderen Leistungen.’ (Asperger 1944, p. 85)

De Grundstörung is een noemer

- Wat is autisme volgens Asperger?
- Het is een uitdrukking, een van de grootste talige en begripsmatige scheppingen op het gebied van de medische naamgeving.
- Het is de naam voor een Grundstörung, die met die naam gevonden en begripsmatig gevat moet worden.
- Maar laten we eerlijk zijn, een *grondstoornis*, kan toch helemaal niet gevonden worden, heeft u ooit een grondstoornis gevonden?
- Asperger beschrijft dus niet hoe de *stoornis* is, hij geeft een abstracte beschrijving van gedrag: *eine Einengung der Beziehungen mit der Umwelt*.
- Die *bepierking* noemt hij een stoornis, zelfs een grondstoornis.
- Hij noemt ook deze *Einengung der Beziehungen mit der Umwelt* een *noemer*: den gemeinsamen Nenner worauf die (wesentlichen) Symptome der autistischen Psychopathie gebracht werden können.
- Het gaat dus om symptomen van een noemer. De grondstoornis is een noemer.
- Eigenlijk zijn we nu klaar: **autisme** is niets meer, en niets minder, dan **een abstracte beschrijving van gedrag**.
- Toedeledosie, veel plezier ermee.

- Ware het niet. Dat het een beschrijving van het gedrag van onze kinderen is, en van ons gedrag.

Hoe de Einengung der Beziehungen te verbinden met gedragsbeschrijvingen

- Die Einengung der Beziehungen mit der Umwelt is als *bependingen of deficiënties in de sociale communicatie en sociale interactie* terechtgekomen in de diagnostische DSM, die met succes op ons is losgelaten.
- Een abstractie van ons gedrag, en een beoordeling: Einengung = beperking = deficiëntie, die vervolgens de omgang met ons en onze kinderen, ook de omgang met onszelf, stuurt.
- Dus ik wil toch zien hoe die noemer te verbinden is met de concrete gedragsbeschrijvingen die om te beginnen Asperger in zijn artikel geeft.
- Is het mogelijk en noodzakelijk de noemer van de Einengung der Beziehungen te verbinden met waargenomen gedrag van de jongen Fritz V., die op 6-jarige leeftijd “vollkommen schulunfähig” genoemd de Weense kliniek van Asperger binnenkwam (herfst 1939).

Noemer (*betrekkingsbeperking*) en gedrag in Asperger-casus Fritz V.

- Is het mogelijk en noodzakelijk de noemer van de Einengung der Beziehungen te verbinden met waargenomen gedrag van de jongen Fritz V., die op 6-jarige leeftijd “vollkommen schulunfähig” genoemd de Weense kliniek van Asperger binnenkwam (herfst 1939).
- ‘Die Haltung ist sehr schlaff, die Schultern hängen, die Schulterblätter stehen ab.’ (Asp1944, 87)
- ‘Auffallend ist der Blick: meist, wenn nicht gerade ein boshafes Leuchten darin steht, geht er ins Leere, taucht nicht in den des ihm Gegenübertredenden, mit diesem die Einheit des Gesprächskontaktes herstellend; Menschen und Dinge scheint er nur mit kurzen “peripheren” Blicken zu streifen. Es ist, “als wäre er nicht da”. Den gleichen Eindruck hat man von der Stimme: sie ist fein und hoch, klingt wie von fern. Es fehlt die normale Wortmelodie, der natürliche Fluss der Rede. Meist spricht er sehr langsam, zieht einzelne Wörter besonders in die Länge; die Modulation ist gesteigert, seine Rede ist ein Singsang.
- Auch der Inhalt seiner Rede ist ganz anders als man von einem normalen Kind erwarten müsste: nur selten ist das, was er sagt eine Antwort auf die Frage. Oft muss man Fragen öfters wiederholen, bis sie zu ihm dringen. Gibt er einmal eine Antwort, so geschieht das in knappster Form. Sehr oft aber hat man das Glück nicht, ihn einmal zum Reagieren zu bringen; er antwortet gar nicht, oder mit Ablehnung, rhythmischem Schlagen oder andere Stereotypien [...] oder er singt: “Ich mag das nicht sagen, ich mag das nicht sagen ---“’ (Asp1944, 87-88)

Geen betrekkingbeperking maar onverwachte reactie

- Houding, blik, stem en manier van praten van de jongen tonen dus dat 'seine Beziehungen zur Umwelt beträchtlich eingeengt sein müssten' (88).
- Ze *tonen* ('zeigen') dat het zo moet zijn.
- Is de slappe lichaamshouding, met hangende schouders, een blijk van een beperkte betrekking met de omgeving?
- Maar die langs de periferie strijkende blik toch zeker wel. Want niet beperkt betrokken is dat de blik in mens of ding dringt.
- Zijn blik duikt niet in die van degene die een gesprek met hem begint. Is dat een beperkte betrekking van het kind?
- Zijn fijne, hoge, niet indringende stemgeluid. Beperking?
- *Hij praat niet zoals je dat van een normaal kind verwacht.*
- Hij is moeilijk tot reageren te brengen. Hij antwoordt niet op een vraag, of hij antwoordt met afwijzing, met ritmisch slaan of andere stereotypieën, of hij antwoordt met een liedje dat ie het niet wil zeggen.
- Dit is opmerkelijk: hier lijkt dus juist *wel* sprake te zijn van *interactie*. (En zelfs niet antwoorden is een reactie.)
- *De reactie is niet die men verwacht, de reactie is niet normaal.*
- Zo is het ook mogelijk om de inactieve lichaamshouding, de niet indringende blik, het verre stemgeluid, te benoemen niet als een beperking, niet als een ontbreken van iets, van een betrekking, maar juist wel als een betrekking, maar een onverwachte, juist wel als een *re-actie*.

Iets anders doen, met je Umwelt, dan de bedoeling is

- De toekenning van reactief, dus interactief gedrag, contrair aan de noemer van de *betrekkingsbeperking*, acht ik ook mogelijk in het vervolg van Aspergers beschrijving van het gedrag van Fritz V.
- Ook zijn gedrag in de kindergroep kun je betrekkingsbeperkt noemen, maar door-denkend, door-lezend, wordt de betrekkingsbeperking fragwürdig.
- 'Er fällt [...] aus der Gemeinschaft heraus, wandelt fremd herum, nimmt scheinbar von seine Umgebung keine Notiz. Es ist unmöglich, ihn zum Mitspielen in einer Gruppe zu bringen. Er kann aber auch allein nicht sinngemäss spielen, weiss mit den Dingen gar nichts anzufangen. Gibt man ihm etwa Bausteine, so steckt er sie in den Mund und kaut daran, oder er wirft sie samt und sonders unter die Betten (anscheinend ist ihm der dabei entstehende Lärm eine erwünschte Sensation).' (Asp1944, 88)
- Doet iets anders dan de bedoeling is, *niet het Sinngemässe*, het zinnige, inhoudelijk correcte, naar de strekking, maar hij doet wel wat, met zijn Umwelt.

Re-ageren op het binnendringen in de afgekapselde persoonlijkheid

- ‘Fehlte somit weitgehend das richtige Reagieren auf Personen, auf Dinge und Situationen, so war er andererseits ganz seinen spontanen Impulsen, die mit der Umweltsituation in keinem Zusammenhang standen, hingegeben. Am auffallendsten waren seine Bewegungsstereotypien: plötzlich begann er, sich rhythmisch auf die Schenkel zu schlagen, oder laut klatschend auf den Tisch, gegen die Wand zu schlagen, oder auf eine andere Person loszuschlagen, oder im Saal herumzuhüpfen, ganz ohne Rücksicht auf das Staunen der anderen. Diese Impulse kamen meist ganz spontan, wurden auch manchmal durch bestimmte Situationen ausgelöst: einmal dann, wenn man irgendwelche Anforderungen an ihn stellte, was er meist als unerwünschtes Eindringen in seine abgekapselte Persönlichkeit empfand – wenn es schon eine kurze Zeit gelang, ihn zum Antworten, zum Reagieren zu bringen, so merkte man doch bald, wie sich die Unlust in ihm aufstaute, die dann in solchen Bewegungen oder in Schreien ausbrach. Zum anderen war es eine Bewegung oder Unruhe um ihn, die ihn zu solche Stereotypien hinriss: war einmal an der Station eine laute, fröhliche, unruhige Stimmung, etwa bei einem Wettspiel, so konnte man sicher sein, dass er bald aus der Reihe brach und herumzuhüpfen oder herumzuschlagen begann.’ (Asp1944, 88)

Afkapseling als re-actie op intrusie

- Dus: geen betrekkingbeperking, Beziehungseinengung, maar *reactie*, van de jongen, *in interactie*.
- Opmerkelijk ook is dat hij gezegd wordt te reageren op een *Eindringen*.
- Tegenover het beperkt aangaan van een betrekking met de Umwelt, staat het binnendringen door die Umwelt.
- Asperger ziet dit binnendringen als een Eindringen in een afgekapselde persoonlijkheid, maar ik kan de afkapseling ook zien als re-actie op de intrusie.

Het juiste reageren: gehoorzaamheid

- Opmerkelijk: Asperger zegt dat bij de jongen '**das richtige Reagieren**' ontbreekt – hij reageert dus wel, maar *verkeerd*.
- (Vgl. de Engelse vertaling, van Asperger 1944, door Uta Frith: 'appropriate reactions' (Frith 1991, *Autism and Asperger syndrome*, p. 43), *geschikt, passend*, wat een loochening is van de autoritaire en oordelende betrekking die Asperger onverhuld opvoert.)
- Er is dus verondersteld een standaard van *juist gedrag*.
- En we hebben te maken met een kind dat negatief *reageert op eisen* (Anforderungen) die hem gesteld worden.
- Asperger zal in het vervolg ook onomwonden spreken van *(on)gehoorzaamheid*.

- '[...] ergibt sich, dass die pädagogischen Schwierigkeiten in diesem Fall besonders gross sein mussten. Machen wir uns einmal die wesentlichen Voraussetzungen klar, die beim "normalen" Kind bewirken, dass es gehorcht, sich einordnet, lernt – und zwar nicht nur einen Schulstoff, sondern vor allem das richtige Benehmen. Dazu gehört keineswegs in erster Linie intellektuelles Verstehen der Anforderung. Lang bevor das Kind die Worte des Erziehers versteht, schon im Säuglingsalter, lernt es gehorchen.' (Asp1944, 91)

- Het juiste gedrag leren is zonder intellectueel begrijpen gehoorzamen aan de eisen die je gesteld worden.
- En ongehoorzaamheid is een, intellectueel te begrijpen, re-actie in interactie.

Betrekingsbeperkt gedrag interactief noemen

- In antwoord op de vraag of het mogelijk en noodzakelijk is om gedrag van een specifiek kind de noemer Einengung der Beziehungen mit der Umwelt, ook wel autistische grondstoornis genoemd, te geven, kan ik zeggen: dat is mogelijk, maar niet noodzakelijk. Het is ook mogelijk om het als betrekingsbeperkt benoemde gedrag te zien juist als actief, niet beperkt, andersaardig, niet verwacht en onjuist, reactief gedrag in interactie.
- Die laatste mogelijke zienswijze (die evenzeer een tekstproductiewijze is, geen zien, maar betekenis geven), waarin het autisme niet meer voorkomt, acht ik de wenselijke.

Kanner's noemer: inability to relate yourself in the ordinary way to people

- Kanner neemt niet een heel andere positie in dan Asperger. In zijn 'Autistic Disturbances of Affective Contact' (1943, gezien in Leo Kanner, *Childhood Psychosis: Initial Studies and New Insights*, Kanner 1973, p. 1-43): het gedrag van naar hem verwezen kinderen-patiënten beschrijven en typeren, i.e. van een noemer voorzien.
- 'The outstanding, "pathognomonic", fundamental disorder is the children's *inability to relate themselves* in the ordinary way to people from the beginning of life. [...] There is from the start an *extreme autistic aloneness* that whenever possible, disregards, ignores, shuts out anything that comes to the child from the outside. Direct physical contact or such motion or noise as threatens to disrupt the aloneness is either treated "as if it weren't there" or, if this is no longer sufficient, resented painfully as distressing interference.' (Kanner 1973, 33)
- 'All of the children's activities and utterances are governed rigidly and consistently by the powerful desire for aloneness and sameness.' (Kanner 1973, 41)
- 'There is an all-powerful need for being left undisturbed. Everything that is brought to the child from the outside, everything that changes his external or even internal environment, represents a dreaded intrusion.' (Kanner 1973, 36)
- 'We must, then, assume that these children have come into the world with innate inability to form the usual, biologically provided affective contact with people, just as other children come into the world with innate physical or intellectual handicaps. [...] For here we seem to have pure-culture examples of *inborn autistic disturbances of affective contact*.' (Kanner 1973, 43)
- "To satisfy the need for some terminological identification of the condition, I have come to refer to it as "early infantile autism". (Kanner 1973 (1949), 51)

Contactstoornis versus wens tot non-intrusie

- Ook hier de metafoor van de grond of basis: het fundament dat de stoornis zou zijn (*disorder*), niet aangewezen.
- Ook is de disorder een onvermogen (*inability*). Ook het onvermogen om te doen wat normaal, verwacht, *usual, the ordinary way* is.
- En ook hier de spanning tussen een veronderstelde contactstoornis en de need of desire tot non-intrusie.
- Ook het verschil tussen **niet kunnen** en **niet willen**.
- Of tussen een gehandicapte en een die het anders doet dan verwacht.

Gedragsnoemers van K en A in DSM: beperkingen in de sociale interactie: geen symptomen van iets

- De autisme-metaforen of autisme-abstracties, de noemers van het gedrag, van Asperger en van Kanner, zijn overgenomen in DSM-IV en DSM-V.
- In DSM-IV onder pervasieve ontwikkelingsstoornissen als triade (ontleend aan Wing & Gould 1979): beperkingen in de sociale interacties; beperkingen in de communicatie; beperkte, zich herhalende stereotiepe patronen van gedrag, belangstelling en activiteiten.
- In DSM-V onder autismespectrumstoornis als duo: deficiënties in de sociale communicatie en sociale interactie; beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten.
- Onder die abstracties van triade en duo hangen weer lijstjes met (minder abstract geformuleerde) gedragsbeschrijvingen, en in de diagnostische praktijk worden die gedragsbeschrijvingen dan al dan niet succesvol gematcht met het waargenomen gedrag van de patiënt en kandidaat-autist.
- Je hoeft niet alle op de lijstjes verzamelde gedragingen, in een bepaalde mate, te vertonen om de diagnose autistisch gestoord te krijgen, maar een minimaal door zeg maar de auteur van de DSM (APA) vastgesteld aantal. Dit aantal, van wat symptomen genoemd worden, is willekeurig.
- Het zijn immers geen symptomen *van* iets.
- Het zijn allemaal maar gedragingen waarvan de betekenis, of context, steeds weer in interactie vastgesteld moet worden.

Gedragsdiagnose autisme ongewenst

- ‘Ondanks de toegenomen kennis blijft de keuze van de gedragscriteria voor autisme echter (tot op zekere hoogte) arbitrair, en is men het niet eens over wat de belangrijkste symptomen zijn en hoe we de mate van tekortkomingen in de communicatie moeten beoordelen (Frith, 2003). Daarnaast blijft een gedragsdiagnose als autisme sterk afhankelijk van de klinische observaties door psychologen en psychiaters en van de rapportages door familieleden of begeleiders, wat ongewenste ruimte voor interpretatie biedt.’ (Vissers & Vissers in Kan e.a. (red.) 2012, *Diagnostiek van autismspectrumstoornissen bij volwassenen*, p. 60)
- Kappen dus met het diagnosticeren van autisme.

Autismediagnose: een interactant krijgt een interactie-stoornis

- Maar nee, in afwachting van toenemende wetenschappelijke kennis over de oorzaak van autistische stoornissen, waarvan het bestaan ook nog niet is aangetoond, en toenemende wetenschappelijke verheldering van de waarneembare symptomen van het nog niet bestaande autisme, gaan we toch verder met het vaststellen van autisme, in mensen, op grond van de in de DSM vastgestelde gedragingen.
- Deze praktijk volgens het uitgangspunt van Asperger:
- ‘Gewiss bestehen auch bei den Erwachsenen die gleichen Störungen der Beziehungen zu den Mitmenschen, die bei den Kindern zu den charakteristischen Konflikten führen.’ (Asp1944, 132-133)
- Maar is het niet juist om te stellen dat het niet de betrekkingstoornissen van de zogenaamde autisten zijn die tot conflicten met de medemensen leiden, maar dat de conflicten waarin de zogenaamde autisten ongetwijfeld, in danige mate, verwickeld zijn, conflicten zijn tussen mensen die van elkaar verschillen en die verschillende belangen hebben en verschillende machtsposities innemen. In dit intermenselijke conflict, als een uiting ervan, niet als een oorzaak van het conflict, wordt aan een van de interactanten de autismspectrumstoornis toegekend.

Diagnostische casus: verschuiving van conflict tussen mensen naar stoornis in de ene

- Die verschuiving van conflict *tussen* mensen naar een stoornis *in* de ene, meen ik te zien in volgende, in Vissers & Vissers 2012 gepresenteerde diagnostische casus.

(‘Autisme Diagnostisch Observatie Schema (ADOS): een semi-gestructureerde beoordeling van sociaal-communicatief gedrag tot in de volwassenheid’, In Kan e.a. (red.) 2012, p. 59-77)

- Van de 37-jarige, alleenstaande heer D., afgestudeerd psycholoog, die na zijn laatste ontslag, gevolg van conflicten met collega’s, futloos en zinloos thuiszit.
- Wordt door huisarts vanwege overspannenheid naar polikliniek psychiatrie verwezen.
- Daar gaat men, getriggerd onder meer door gebrek aan contactname en wederkerigheid tijdens intake, aan de gang met ‘de vraag of er sprake is van een autistische stoornis op grond waarvan de aanpassingsproblemen en de sociaal-emotionele problemen van patiënt zouden kunnen worden begrepen’ (Kan e.a. (red.) 2012, 70).
- Heeft meneer *aanpassingsproblemen*?

Betrekingsbeperkt gedrag: autistische stoornis

- Er wordt een interactief, observationeel onderzoek gedaan naar de eventueel autistische manier van communiceren van de heer D.
- En ja, de gedragingen van de betrekingsbeperking-lijstjes kunnen worden vastgesteld.
- Hij spreekt luid en monotoon.
- Hij geeft spontaan informatie over zijn gedachten, ervaringen, gevoelens. Bijvoorbeeld dat hij geen hongergevoel kent.
- Hij vraagt maar een keer naar ervaringen van de onderzoeker, laat zich verder niet uitlokken tot vragen aan haar over haar.
- Kan alleen verslag doen van gebeurtenissen uit zijn leven als de onderzoeker gericht doorvraagt.
- Gebruikt nauwelijks gebaren bij het spreken.
- Gebruikt slecht gemoduleerd oogcontact om de interactie te reguleren.
- Hij vertelt dat hij tijdens het gesprek het liefst naar het stopcontact aan de muur kijkt (hij is geïnteresseerd in stopcontacten omdat ze er mooi en symmetrisch uitzien en hij er rustig van wordt – wat ook nog eens een beperkte interesse genoemd wordt, die als stereotiepe gedraging ook nog eens de wederkerigheid in het contact verstoort).
- Als hij in iets geïnteresseerd raakt en daarover enthousiast communiceert is hij hier moeilijk in te stoppen: ‘de onderzoeker moet hem tot vier keer toe onderbreken om verder te gaan met het volgende deel van de afname’ (Kan e.a. 2012, 70).
- ‘Hij communiceert minimaal begrip en empathie voor de gevoelens van andere mensen. Hij noemt alleen dat hij blijdschap bij een ander kan herkennen aan een lach op het gezicht’ (Kan e.a. 2012, 71).
- Bij de uiteenzetting door hem van een bepaald computerspel doet hij geen spontane moeite om de onderzoeker termen die haar onbekend zijn uit te leggen.
- Het contact is overwegend eenzijdig tijdens de afname.
- Plus enig aanvullend onderzoek (heteroanamnese, ontwikkelingsanamnese, neuropsychologisch onderzoek: zwakke *theory of mind*) luidt de diagnostische conclusie: autistische stoornis (volgens DSM-IV).

Wil de heer D. wel communiceren zoals de onderzoeker denkt dat men normaal communiceert?

- De vraag is vooral wat in deze testsituatie, van het diagnostisch onderzoek, normaal gedrag zou zijn.
- De interactie is kunstmatig, uitgelokt, de gesprekspartners zijn niet gelijkwaardig.

- Interessant is ook de op diagnose volgende behandeling (Kan e.a. 2012, 74-75).
- Die richt zich op het ontwikkelen van reflectief vermogen en op het stimuleren van denkschema's die de sociale interactie reguleren en stroomlijnen.
- Bewustwording van verbale en non-verbale cues die de gesprekspartner zou afgeven.
- *De juiste, aangepaste manier leren om erop te reageren.*
- Een goede manier leren om een onderwerp in een gesprek te introduceren en voorkomen dat je oeverloos dooremmert.
- *Beter leren communiceren dus.*
- En ook leren de gevoelens van jezelf en van anderen te herkennen en te benoemen.

- *Het gaat dus eigenlijk om het opheffen van beperkingen van een persoon in een sociale omgeving die niet beperkt is.*
- Mogelijk is het zinvoller om de veronderstelde verschillen in gedrag te analyseren.
- Waar precies zitten die verschillen.
- Hoe is het conflict.
- En hebben wij dezelfde opvatting van communicatie en (de kenbaarheid) van het menselijk innerlijk.

- *En wil de heer D. wel communiceren zoals de onderzoeker denkt dat men normaal communiceert?*

Critical autism studies: het ding genoemd autisme bestaat niet

- ‘[...] radical conclusion [...] *there is no such thing as autism and the label should be abolished.*’

(Sami Timimi, Neil Gardner and Brian McCabe, 2011, *The Myth of Autism: Medicalising Men’s and Boy’s Social and Emotional Competence*, p. 10 preface)

- ‘These recurrent failures of any visible progress in academic attempts to discovering what autism ‘is’ serve to obscure a simpler and more likely possibility – that the reason science is not uncovering what autism is, is because it doesn’t exist at the biological level. If, as seems likely, this is the case, then autism can only be understood through examining ‘it’ as a socially/culturally produced phenomenon.’

(Katherine Runswick-Cole, Rebecca Mallett and Sami Timimi (eds.), 2016, *Re-Thinking Autism: Diagnosis, Identity and Equality*, p. 9)